

BIBLIOTEKARZ PODLASKI
1/2022 (LIV)
<https://doi.org/10.36770/bp.669>
ISSN 1640-7806 (print) ISSN 2544-8900 (online)
www.bibliotekarzpodlaski.pl

Anna Naplocha*

Biblioteka Uniwersytetu Zielonogórskiego, Polska /
/ The University Library, University of Zielona Góra, Poland

ORCID: 0000-0003-1324-6125

Architektura kolekcji Polskiej Cyfrowej Biblioteki Jeździeckiej na temat stadniny koni w Janowie Podlaskim

Architecture of the Polish Digital Equestrian Library
in the context of preserving the cultural heritage
of the horses' stud in Janów Podlaski

Abstract: The article deals with the topic of the architecture of digital collections presented in the Polish Digital Equestrian Library (Polska Cyfrowa Biblioteka Jeździecka), which is an example of an innovative library-thematic portal. The analysis was based on the nine principles of a good digital collection according to the National Information Standards Organization (NISO). Moreover, the case of the horse stud in Janów Podlaski, as an exemplary search term in the PCBJ catalogue, was presented. The results of the search about the horses' stud in Janów Podlaski constitute a smaller percentage of the entire collection, but their value is because these materials are unique and can deepen the knowledge about the most famous Polish cultural heritage in the world.

Keywords: digital library, digital collections architecture, Polish Digital Equestrian Library, Janów Podlaski, horses, NISO.

* Anna Naplocha – dr, absolwentka filologii polskiej na Uniwersytecie Zielonogórskim; pracuje w Bibliotece Uniwersytetu Zielonogórskiego, autorka m.in. artykułu *Książkomat – remedium na ocieplenie wizerunku biblioteki wśród pokolenia head down?* (2021).

Stadnina koni w Janowie Podlaskim

Pierwszą na ziemiach Polski stadninę państwową – stadninę koni w Janowie Podlaskim – założono dekretem Rady Administracyjnej Królestwa Kongresowego Polski za zgodą cara Aleksandra I w 1817 roku. Do roku 1863 stadnina pozostawała w rękach polskich hodowców. Po powstaniu styczniowym stadniną kierowali urzędnicy carscy, którzy w 1914 roku ewakuowali się wraz z końmi w głąb Rosji. Po odzyskaniu przez Polskę niepodległości, dzięki staraniom Ministerstwa Rolnictwa udało się zgromadzić w pozostałościach janowskiej stadniny konie uratowane z działań wojennych. Ze zgromadzonych zwierząt starano się odtworzyć wzorzec konia czystej krwi arabskiej i półkrwi angloarabskiej¹. „Ogiery półkrwi, wychowane w okresie międzywojennym w Janowie, były materiałem wyjściowym do masowej hodowli produkującej konie tak w tym czasie niezbędne kawalerii i innym rodzajom broni posługującym się końmi wierzchowymi”². W związku z wybuchem II wojny światowej stadnina koni arabskich ponownie doznała dużych strat ilościowych wśród hodowanych koni. Około osiemdziesięciu procent hodowanej tam populacji koni zginęło lub zniknęło bezpowrotnie w czasie zawieruchy wojennej.

Z uratowanych resztek polski personel zatrudniony przez niemieckie wojskowe władze okupacyjne odbudowywał w Janowie hodowlę koni w dotychczasowych dwóch kierunkach. W 1944 roku niemiecka komenda stadniny zarządziła i przeprowadziła ewakuację koni w momencie, kiedy armia radziecka dochodziła do Bugu. Konie zabrane z Janowa wraz z częścią personelu zostały przetransportowane koleją w okolice Drezna. Tam stały do lutego 1945 roku. Kiedy armia radziecka docehodziła do Odry, nastąpiła dalsza ewakuacja stadniny, tym razem pieszo. Pierwszym etapem było Drezno, w którym stadnina przeżyła zmasowany nalot aliancki w nocy z 13 na 14 lutego 1945 roku. Następnym etapem marszu pieszego było Torgau nad Łabą, skąd w marcu konie zostały przetransportowane koleją do majątku Nettelau położonego na południe od Kilonii. W trakcie tej podróży nie obeszło się bez groźnych nalotów, które szczęśliwie nie spowodowały żadnych strat wśród ludzi i koni. W Nettelau stadnina janowska doczekała końca wojny

1 A. Krzyształowicz, *Historia stadniny*, Stadnina koni Janów Podlaski, <http://www.janow.arabians.pl/pl/historia/stadnina.php> [dostęp: 08.09.2021].

2 Tamże.

i utworzenia zarządu Stadnin Polskich w Niemczech, który ujął w ramy organizacyjne wszystkie konie z polskich stadnin, wywiezione do Niemiec przez okupanta. W Nettelau konie pozostawały do jesieni 1946 roku, kiedy to drogą morską wrócili do Polski³.

Do jesieni 1950 roku przywiezione konie przebywały w Posadowie k. Nowego Tomysła w Wielkopolsce. Gdy stajnie w Janowie Podlaskim⁴ przywrócono do stanu używalności, przetransportowano do nich konie czystej krwi arabskiej oraz angloaraby. Obecnie konie arabskie hodowane są głównie z myślą o eksporcie, czego przykładem jest odbywająca się od 1969 roku aukcja połączona z pokazem koni arabskich (Pride of Poland)⁵. Angloaraby hodowane są pod kątem użyteczności sportowej⁶. W 2017 roku stadninę koni w Janowie Podlaskim wpisano do rejestru Narodowego Instytutu Dziedzictwa, którego misją jest „tworzenie podstaw do zrównoważonej ochrony dziedzictwa kulturowego w celu jego zachowania dla przyszłych pokoleń [...]”⁷. Choć głównym powodem włączenia stadniny do wspomnianego rejestru jest idea zachowania jej unikalnego zespołu architektoniczno-krajobrazowego, to częściej – w potocznym rozumieniu – fakt ten identyfikuje się jako wyraz docenienia jej osiągnięć hodowlanych. W rozszerzonym opisie traktującym o fakcie zakwalifikowania stadniny w Janowie Podlaskim do rejestru dóbr kulturowych, czytamy że:

Stadnina koni w Janowie Podlaskim przez 200 lat istnienia wykształciła unikalny zespół architektoniczno-krajobrazowy oraz ugruntowała światową renomę ośrodka hodowli koni czystej krwi arabskiej i półkwi angloarabskiej, kontynuującego dawne polskie tradycje. Jej wyjątkowe znaczenie opiera się z jednej strony na wartościach historycznych i artystycznych

³ Tamże.

⁴ Stadnina koni znajduje się właściwie na terenie miejscowości Wygoda k. Janowa Podlaskiego.

⁵ <http://prideofpoland.com/> [dostęp: 08.09.2021].

⁶ A. Krzyształowicz, dz.cyt.

⁷ *O Narodowym Instytucie Dziedzictwa*. Narodowy Instytut Dziedzictwa. <https://nid.pl/o-nas/> [dostęp: 08.09.2021]. Zob. *Dziennik Ustaw Rzeczypospolitej*, dn. 5 grudnia 2017 r. Rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej z dn. 22 listopada 2017 r. w sprawie uznania za pomnik historii „Janów Podlaski- stadnina koni”: „Celem ochrony pomnika historii wymienionego w § 1 jest zachowanie, ze względu na wartości historyczne, artystyczne i naukowe – materialne i niematerialne, unikatowego założenia architektoniczno-krajobrazowego najstarszej w kraju państwowej stadniny, w której kontynuuje się dawne polskie tradycje hodowli koni szlachetnych ras”. <https://zabytek.pl/pl/obiekty/janow-podlaski-janow-podlaski-stadnina-koni> [dostęp: 08.09.2021].

Anna Naplocha, *Architektura kolekcji Polskiej Cyfrowej Biblioteki Jeździeckiej...*

najstarszej w kraju państwowej stadniny koni, z imponującym zespołem historycznych stajni, położonych w urzekającym przyrodniczym krajobrazie, z drugiej zaś strony wiąże się z bezcennym stadem koni arabskich czystej krwi i czołówką europejską stada angloarabskiego. Toteż poza autentyczną, wysokiej jakości materialną substancją zabytkową, nieopartą na wartości stadniny jest hodowla koni czystej krwi arabskiej. Sukcesy w hodowli koni szlachetnych ras, mimo trudnych porozbiorowych warunków, niewątpliwie wzbudzały dumę narodową i podtrzymywały polską tożsamość. Dzięki temu, rozpoznawalność jannowskiej stadniny – jako ważnej części polskiego dziedzictwa związanego z narodowym, a w tym militarnym toposem konia (husaria, ułani, kawaleria) – jest powszechna⁸.

Idea i rozwój bibliotek cyfrowych

Postęp technologiczny niewątpliwie wpływa na szybkość i powszechność dystrybucji informacji. Wraz z rozwijającą się cywilizacją informacyjną i związanymi z nią potrzebami współczesnego społeczeństwa, wiele instytucji przechodzi do sfery cyfrowej. Jedną z nich jest instytucja biblioteki, która oprócz formy wypożyczeń i udostępnień stacjonarnych/tradycyjnych ma także do zaoferowania swoim użytkownikom udostępnianie zbiorów w formie cyfrowej/*on-line* za pośrednictwem bibliotek cyfrowych.

Biblioteka cyfrowa to system informacyjno-wyszukiwaczy tworzony przez instytucję sprawczą lub podmioty współpracujące, w którym gromadzone są dokumenty w oryginalnej postaci cyfrowej (*born digital*) oraz dokumenty zdigitalizowane będące odwzorowaniem dokumentów w postaci tradycyjnej, udostępniane bezpłatnie w Sieci za pomocą specjalistycznego oprogramowania do tworzenia i zarządzania biblioteką cyfrową. Zbiory cyfrowe są wyszukiwalne w bibliotece cyfrowej za pomocą specjalistycznego mechanizmu wyszukiwawczego⁹.

Biblioteki cyfrowe do stanu znanego nam obecnie, czyli składającego się z obiektów cyfrowych, kolekcji cyfrowych, metadanych, infrastruktury technicznej, interfejsu, projektów (inicjatyw), usług, użytkowników oraz wyspecjalizowanego zespołu architektów, wyewoluowały ze skromnego *Projektu Gutenberg* autorstwa

⁸ Janów Podlaski – stadnina koni. Narodowy Instytut Dziedzictwa. <https://zabytek.pl/pl/obiekty/janow-podlaski-janow-podlaski-stadnina-koni> [dostęp: 08.09.2021].

⁹ B. M. Morawiec, *Architekci i użytkownicy bibliotek cyfrowych. Wybrane aspekty na przykładzie Małopolskiej Biblioteki Cyfrowej oraz Jagiellońskiej Biblioteki Cyfrowej*, „Debiuty Bibliologiczno-Informatologiczne” 2015, nr 3: Pamięci Profesor Wandy Pindlowej, s. 148.

Michaela Harta z 1971 roku¹⁰, choć idee stworzenia biblioteki cyfrowej można odnaleźć już w esejach Herberta Geорга Wellsa – *World Brain*¹¹ z 1938 roku. Wells w tomie „[...] poświęconym rozważaniom na temat przyszłości organizacji wiedzy i edukacji zamieścił szkic *The Idea of a Permanent World Encyclopaedia*, w którym opisał idee globalnej encyklopedii opartej na mikrofilmach. Miała ona wedle wizji autora obejmować uniwersum ludzkiej wiedzy i stać się motorem jednoczenia rasy ludzkiej. O krok dalej poszedł znany amerykański wynalazca Vannevar Bush, uważany za ojca idei sieci komputerowych i hipertekstu. Bush był zaniepokojony nadmiarem informacji, na jaki napotykają naukowcy i zaproponował kilka rozwiązań technologicznych, które w przyszłości mogłyby rozwiązać ten problem”¹², mianowicie inteligentny czytnik mikrofilmów, za pomocą którego można było automatycznie przechodzić przy pomocy hipertekstu od zawartych w danej pracy odniesień do innych prac. Jednak o prawdziwym rozwoju dyskursu na temat bibliotek cyfrowych można mówić dopiero w latach 90. XX wieku¹³.

- ¹⁰ Zob. W.M. Kolasa, *Biblioteki cyfrowe na świecie – powstanie i rozwój*, [w:] *Biblioteki cyfrowe*, red. M. Janiak, M. Krakowska, M. Próchnicka, Warszawa 2012, s. 68: „Mimo owej niesprzyjającej aury już w 1971 roku pojawił się pierwszy projekt biblioteki cyfrowej – student Uniwersytetu w Illinois Michael Hart rozpoczął tworzenie zbioru tekstów, które z czasem przerodziły się w *Gutenberg Project* [<http://www.gutenberg.org/>]. Z uwagi na brak uregulowań prawnych, Hart postanowił umieszczać jedynie utwory z domeny publicznej, które aż do początku lat 90. rozpowszechniał pocztą elektroniczną w formacie tekstowym. Ręczne przepisywanie było pracochłonne, stąd mimo udziału wolontariuszy zbiór powiększał się wolno: w 1989 kolekcja liczyła 10 pozycji i wzrosła do 100 w 1994. Okres intensywnego rozwoju rozpoczął się dopiero po 1995, gdy na szerszą skalę wykorzystano OCR [Optical Character Recognition – przyp. A. N.]; w kolejnych latach kolekcja rosła dynamicznie i już w 1997 przekroczone 1000 pozycji (1999–2000, 2003–10 000), zaś w 2008 – 25000. Pod koniec lat 90. zwiększono też liczbę dostępnych wersji (pojawiły się m.in. formaty multimedialne i mobilne), rozbudowano system metadanych oraz interfejs (wyszukiwarka od 1994)”.
- ¹¹ H.G.Wells. *World Brain*. Garden City, New York, Doubleday, Doran & Co. 1938. Także: https://sherlock.ischool.berkeley.edu/wells/world_brain.html [dostęp: 08.09.2021].
- ¹² W.M. Kolasa, dz. cyt., s.67. Zob. L.A. Tedd, J.A. Large, *Digital libraries: principles and practice in a global environment*, München 2005.
- ¹³ Tamże, s. 6: „Pierwsze z nich w sensie technicznym były nieskomplikowane; zwykle tworzone je jako proste witryny HTML zawierające wykazy hiperłączy do publikacji (tzw. model strona www), które z czasem, w miarę powiększania się zbiorów, wyposażono w mechanizmy wyszukiwawcze i system metadanych (tzw. model *katalog obiektów cyfrowych*). Wadami tych rozwiązań były jednak brak mechanizmów konserwacyjnych oraz brak kontroli dostępu, zarządzania zasobem i metadanymi. Obydwa modele odzwierciedlały więc filozofię pierwszych bibliotek cyfrowych (np. Gutenberg Project); charakterystycznym ich rysem było programowe ukierunkowanie na udostępnienie kanonu kulturowego (klasyka literacka, dziedzictwo historyczne) oraz założenie, że dostęp do zbiorów winien być nielimitowany”.

W 1994 roku rozpoczęto projekt *Digital Library Initiative* (lata 1994–1998, 1999–2004), w którym od początkowej roli archiwizacyjnej kolekcji cyfrowych zaczęto przechodzić do jej roli jako miejsca rozpowszechniania i udostępniania materiałów. „[...] Już u progu XXI wieku wiedza na temat bibliotek cyfrowych osiągnęła wysoki poziom dojrzałości. Udowadnia to krótki wykaz tematów z opracowań Edwarda A. Foxa [...]. Bliższa analiza wyliczonych tematów pozwala stwierdzić, że już w II połowie lat 90. podjęto niemal wszystkie wątki rozważane współcześnie”¹⁴. Na gruncie polskim prace nad wdrożeniem idei bibliotek cyfrowych rozpoczęto w 1996 roku.

Prace badawcze związane z tematyką bibliotek cyfrowych rozpoczęły się w Poznańskim Centrum Superkomputerowo-Sieciowe już w 1996 roku, a w 1998 roku opracowano pierwszy prototyp oprogramowania do budowy bibliotek cyfrowych. Na podstawie doświadczeń zebranych przy budowie tego prototypu w 1999 roku zdefiniowano nowe założenia projektowe, stanowiące podstawę dla rozwoju platformy do budowy bibliotek cyfrowych nazwanej *dLibra*. [...] W 2001 roku uruchomiony został program PIONIER zdefiniowany jako *Polski Internet Optyczny - Zaawansowane Aplikacje, Usługi i Technologie dla Społeczeństwa Informacyjnego*¹⁵.

Obecnie w Polsce istnieje ponad dwieście bibliotek cyfrowych¹⁶. Można je podzielić na dwie grupy: biblioteki instytucjonalne (np. Biblioteka Cyfrowa Centralnego Ośrodka Doskonalenia Nauczycieli¹⁷, Wirtualny Księgozbiór Federacji Bibliotek Kościelnych FIDES¹⁸, POLONA Biblioteki Narodowej¹⁹) i biblioteki regionalne (Małopolska Biblioteka Cyfrowa²⁰, Wielkopolska Biblioteka

¹⁴ Tamże, s.6–7. Por. E.A. Fox. *Digital Libraries: Topical Outline*. Blacksburg, Virginia Tech. Department of Computer Science, 2001. <http://ei.cs.vt.edu/~dlib/tut/FoxAll.pdf> [dostęp: 08.09.2021].

¹⁵ C. Mazurek, T. Parkoła, M. Werla, *Rozwój bibliotek cyfrowych w Polsce*. Materiały Poznańskiego Centrum Superkomputerowo-Sieciowego, s. 3. <https://lib.psn.c.pl/Content/173/Partnerzy%20bibliotek%20-%20PCSS.pdf> [dostęp: 08.09.2021].

¹⁶ B. M. Morawiec. *Biblioteki cyfrowe w Polsce*. Blog Lustró Biblioteki <https://lustrbiblioteki.pl/biblioteki-cyfrowe-polsce/> [dostęp: 08.09.2021].

¹⁷ <http://bc.codn.edu.pl/> [dostęp: 08.09.2021].

¹⁸ <http://digital.fides.org.pl/> [dostęp: 08.09.2021].

¹⁹ <https://polona.pl/> [dostęp: 08.09.2021].

²⁰ <http://mbc.malopolska.pl/dlibra.html> [dostęp: 08.09.2021].

Cyfrowa²¹)²². Połączeniem rozproszonych zbiorów *on-line* w polskich bibliotekach cyfrowych jest Federacja Bibliotek Cyfrowych. Jak zauważa Barbara Maria Morawiec:

Biblioteka cyfrowa tworzona jest w oparciu o tradycyjne procesy biblioteczne, tj. gromadzenie, opracowanie, udostępnianie, archiwizowanie oraz dodatkowo o nowe procesy, jakimi są digitalizacja, publikowanie, zarządzanie kolekcjami cyfrowymi oraz prawami autorskimi. Misją biblioteki cyfrowej jest zapewnienie użytkownikom dostępu do dziedzictwa kulturowego w postaci zbiorów cyfrowych oraz zachowanie ich (w odpowiednich formatach) dla potomnych dzięki procesowi długoterminowej archiwizacji²³.

W ostatnim czasie powstaje wiele tematycznych bibliotek cyfrowych, za pośrednictwem których gromadzi się oraz udostępnia w jednym miejscu zbiory z określonej dziedziny. Do takich bibliotek zaliczyć można Cyfrową Bibliotekę Polskiej Piosenki²⁴ czy Polską Cyfrową Bibliotekę Jeździecką²⁵.

Polska Cyfrowa Biblioteka Jeździecka

Polska Cyfrowa Biblioteka Jeździecka (PCBJ) stanowi niewątpliwie pewne *novum* na tle dotychczasowych polskich bibliotek cyfrowych, gdyż gromadzi i udostępnia zbiory tylko z jednej tematyki, tj. tematyki hipologii i hippiki. W związku z tym można określić jej specyfikę funkcjonowania jako portal tematyczny. Ponadto jej powstanie jest rezultatem oddolnej inicjatywy osób związanych ze światem koni i stanowi odpowiedź tego środowiska na brak dotychczasowej wirtualnej, edukacyjnej przestrzeni skupiającej zbiory na temat chowu i hodowli koni, ich użytkowania oraz na temat biografii sławnych ludzi związanych zawodowo z końmi. Jak czytamy na stronie internetowej PCBJ, jest to „portal stworzony przez rodzinną firmę BoberTeam, skierowany do hodowców, jeźdźców oraz

²¹ <https://www.wbc.poznan.pl/dlibra> [dostęp: 08.09.2021].

²² C. Mazurek, T. Parkoła, M. Werla, dz.cyt., s. 5.

²³ B. M. Morawiec, *Architekci i użytkownicy bibliotek cyfrowych...*, s. 149.

²⁴ <https://bibliotekapiosenki.pl/cbpp> [dostęp: 08.09.2021]. Cyfrowa Biblioteka Polskiej Piosenki to unikatowa w skali Polski i Europy baza danych, która powstała w 2007 r. w ramach działalności Ośrodka Kultury „Biblioteka Polskiej Piosenki”.

²⁵ <https://pcbj.pl/> [dostęp: 08.09.2021].

Anna Naplocha, *Architektura kolekcji Polskiej Cyfrowej Biblioteki Jeździeckiej...*

wszystkich miłośników koni. Naszym [założycieli portalu – przypis A.N.] marzeniem jest stworzenie strony internetowej, na której będziemy pokazywać zdigitalizowane zbiory i publikacje o tematyce hipologicznej oraz zamieszczać linki do zbiorów jeździeckich znajdujących się w największych cyfrowych bibliotekach w Polsce”²⁶. W zbiorach biblioteki cyfrowej znajdują się przede wszystkim elektroniczne wersje dokumentów tekstowych, takie jak książki, czasopisma, gazety, materiały dydaktyczne (część z nich przekazana została do zdigitalizowania przez osoby prywatne), a także obrazy takie jak fotografie, grafiki, pocztówki oraz obiekty dźwiękowe, filmowe i multimedialne o tematyce hipologicznej. Jej model funkcjonowania zbliżony jest do modelu działalności cyfrowych bibliotek regionalnych. Model ten...

[...] zakłada ścisłą współpracę regionalnych naukowych centrów sieciowych czy obliczeniowych z instytucjami kulturalnymi i naukowymi [...]. Centra obliczeniowe odpowiedzialne są za techniczne aspekty działania biblioteki cyfrowej, zaś pozostałe instytucje zajmują się wprowadzeniem publikacji i odpowiedzialne są za merytoryczną stronę biblioteki²⁷.

W przypadku PCBJ instytucją nadrzędną zarządzającą kolekcją biblioteki cyfrowej jest firma prywatna BoberTeam²⁸, która dzięki współpracy z osobami fizycznymi oraz z innymi instytucjami kulturalnymi, sukcesywnie poszerza zbiory. Część zaprezentowanych zasobów jest przejmowanych z innych ogólnopolskich baz, najczęściej z innych bibliotek cyfrowych. Aby uzyskać jak najszersze spektrum zasobów, PCBJ współpracuje m.in. z Zakładem Narodowym im. Ossolińskich, Poznańską Fundacją Bibliotek Naukowych, Muzeum Łazienki Królewskie w Warszawie oddz. Muzeum Łowiectwa i Jeździectwa, Narodowym Instytutem Kultury i Dziedzictwa Wsi, Centralną Biblioteką Wojskową, Biblioteką Śląską w Katowicach czy Wielkopolską Biblioteką Cyfrową.

²⁶ <https://pcbj.pl/misja/> [dostęp: 08.09.2021].

²⁷ C. Mazurek, T. Parkoła, M. Werla, dz.cyt., s. 5.

²⁸ „Naszą misją jest przypomnianie i pokazywanie fascynującej historii Polski Niepodległej przez pryzmat hodowli koni, sportu jeździeckiego oraz wyścigów. W ciągu ostatnich kilku lat, z pomocą naszych sponsorów i mecenasów, udało nam się stworzyć 5 portali internetowych i 10 stron na mediach społecznościowych związanych z realizacją naszej misji”. Projekt Polskiej Cyfrowej Biblioteki Jeździeckiej jest jednym z realizowanych projektów. <https://boberteam.pl/> [dostęp:08.09.2021].

Warto przeanalizować architekturę zgromadzonych w PCBJ kolekcji cyfrowych chronologicznie do zawartych w dokumencie *A framework of guidance for building good digital collections* przez amerykańską National Information Standards Organization (NISO)²⁹ wytycznych tworzenia dobrych kolekcji³⁰. Tymi zasadami są:

1. Dobra kolekcja cyfrowa jest tworzona zgodnie z jasno określonymi zasadami rozwoju kolekcji, które powinny być uzgodnione i ujęte w formie dokumentu przed rozpoczęciem tworzenia kolekcji;
2. Kolekcje powinny być opisane w sposób umożliwiający użytkownikowi zapoznanie się z charakterem kolekcji, jej zakresem, formatem obiektów;
3. Dobra kolekcja ma swojego kuratora, który aktywnie zarządza jej zasobami podczas całego cyklu życia kolekcji;
4. Dobra kolekcja powinna być szeroko dostępna i w miarę możliwości powinno się unikać niepotrzebnych ograniczeń w jej użytkowaniu..
5. Zawartość dobrej kolekcji cyfrowej nie narusza praw własności intelektualnej;
6. W dobrej kolekcji istnieją mechanizmy rejestrowania danych dotyczących jej użycia i innych danych umożliwiających pomiar przydatności kolekcji;
7. Dobra kolekcja jest interoperacyjna;
8. Dobra kolekcja integruje się z środowiskiem pracy użytkowników;
9. Dobra kolekcja jest dostępna w dłuższej perspektywie czasowej³¹.

Na stronie głównej biblioteki-portalu tematycznego, w zakładce ‘misja’, znajdują się informacje dotyczące założyciela portalu, tematyki zbiorów

²⁹ *A Framework of Guidance for Building Good Digital Collections*. Wyd. 2. Bethesda: NISO Framework Advisory Group. 2004. <http://www.niso.org/framework/framework2.pdf> [dostęp: 08.09.2021] oraz <http://framework.niso.org> zob. *Jak stworzyć dobre kolekcje?* Federacja Bibliotek Cyfrowych, <https://fbc.pionier.net.pl/pro/tworzyc-repozytoria-cyfrowe/tworzenie-kolekcji-cyfrowych/> [dostęp: 08.09.2021]; „Tradycyjnie, dobre kolekcje cyfrowe powinny być użyteczne i odpowiadać na potrzeby swoich użytkowników. Obecnie są brane pod uwagę także inne istotne cechy kolekcji, takie jak: kwestie kosztów wytworzenia i wartości uzyskanej, interoperacyjność, trwałość i zaufanie. Kolekcje i obiekty, z których się składają, nie mogą być dłużej postrzegane tylko wyłącznie w kontekście danego projektu, powinny być traktowane także jako elementy służące do wykorzystania przez innych w celu tworzenia nowych dzieł (np. nowych kolekcji tematycznych)”.

³⁰ Zob. *Jak tworzyć dobre kolekcje*, Federacja Bibliotek Cyfrowych, <https://fbc.pionier.net.pl/pro/tworzyc-repozytoria-cyfrowe/tworzenie-kolekcji-cyfrowych/> [dostęp: 08.09.2021].

³¹ Tamże.

bibliotecznych oraz grupy docelowej do której skierowane są zasoby PCBJ. Kolekcje zostały opisane w sposób umożliwiający użytkownikowi zapoznanie się z jej charakterem i zakresem. Po lewej stronie interfejsu widoczne są główne zakładki umożliwiające szybką nawigację po stronie biblioteki: 'strona główna', 'misja projektu', 'patronat', 'możliwości współpracy', 'przeglądaj zbiory', 'wizjonerzy sztuki', 'magowie fotografii', 'hippika/muzea świata', 'kontakt', 'polityka prywatności'. Po kliknięciu w zakładkę 'przeglądaj zbiory', na ekranie pojawia się ogólne okno wyszukiwawcze, a poniżej subkategorie ułatwiające wyszukiwanie: katalog alfabetyczny, katalog rzeczowy, książki (120 książek), artykuły (204 artykuły), czasopisma (7 branżowych wydawnictw ciągłych), wycinki (30 wycinków prasowych z lat 1957–1969), filmoteka (54 filmy dokumentalne i kroniki reporterskie), zdjęcia archiwalne (71 zdjęć, m.in. z roku 1913, 1920 czy 1926 przedstawiających m.in. reprezentację Polski na Międzynarodowych Zawodach Hippyckich w Nicei), wizjonerzy sztuki (przegląd malarstwa i rzeźby osób związanych ze światem koni, prezentacja dorobku 12 artystów), magowie fotografii (przedstawienie sylwetek osób zajmujących się zawodowo fotografią koni, prezentacja 5 fotografów), hippika/muzea świata (8 muzeów na terenie Polski). Po kliknięciu w daną subkategorię, np. 'książki', ukazuje się cały dostępny w niej zasób. Niestety, na stronie brakuje nawigacji fasetowej, która umożliwiłaby szybsze i bardziej szczegółowe wyszukiwanie. Być może opcja ta zostanie z czasem dodana, gdyż jak czytamy na stronie biblioteki, zawarta w niej kolekcja jest cały czas rozbudowywana. Poniżej strony znajdują się trzy oddzielne pola pełniące funkcję newslettera: 'polecane', 'najnowsze książki', 'najnowsze artykuły'. Kuratorem kolekcji jest prywatna firma BoberTeam.

Zaproponowana kolekcja integruje osoby związane z jeździectwem i umożliwia wysyłanie do administratora/kuratora PCBJ skanów prywatnych publikacji dotyczących hippiki i hipologii, przez co umożliwia wzbogacenie kolekcji często o unikatowe pozycje będące w rękach kolekcjonerów. Ze względu na współpracę PCBJ z licznymi polskimi bazami i innymi bibliotekami, wymienić można kolejną cechę funkcjonowania bibliotek cyfrowych, którą spełnia PCBJ – interoperacyjność i ciągłość systemu. PCBJ zawiera także dane statystyczne związane z liczbą odwiedzin wirtualnej biblioteki z podziałem na ogólną liczbę odwiedzin, liczbę dzienną i miesięczną. Do tej pory cyfrową bibliotekę odwiedziło 23565 osób [stan na 08.09.2021].

Casus ‘Stadniny Koni w Janowie Podlaskim’ jako hasła wyszukiwawczego w zasobach PCBJ

W związku z tym, że na stronie PCBJ znajduje się jedno okno wyszukiwawcze, bez możliwości wyszukiwania fasetowego, pojawiające się wyniki są zbiorem z kilku kategorii: widoczne są zarówno treści z kategorii ‘książki’, jak i z kategorii ‘czasopisma’. Hasło wyszukiwawcze odnajdywane jest w zbiorach według dwójakiego systemu: jeżeli pojawia się w tytule dzieła lub w jego opisie. Dla wpisanego hasła ‘Janów Podlaski’ odpowiedź systemu wynosiła 10 wyników wyszukiwania ze wszystkich dostępnych zbiorów [stan na 08.09.2021 roku]. W wymienionej kolekcji znalazły się zarówno artykuły na temat stadniny w Janowie Podlaskim, jak i wpisy dotyczące sylwetek osób związanych z końmi w Janowie Podlaskim. Stosując identyczną metodę wyszukiwawczą, starano się znaleźć wybrane materiały na temat hodowanych tam koni, a więc na temat koni arabskich i angloarabów. Po wpisaniu do okna wyszukiwawczego hasła ‘konie arabskie’, w zbiorach biblioteki cyfrowej znalazło się 49 wyników wyszukiwania [stan na 08.09.2021 roku], w tym artykuły na temat hodowli koni arabskich, relacje z zawodów czy sylwetki osób związanych z końmi arabskimi. Po wpisaniu hasła ‘araby’, na stronie PCBJ ukazało się 46 wyników wyszukiwania [stan na 08.09.2021 roku] – głównie artykuły z czasopisma branżowego „Araby”. Po umieszczeniu w polu wyszukiwawczym hasła ‘angloarab’, ukazały się jedynie 3 wyniki wyszukiwania [stan na 08.09.2021 roku]. Były to dwa artykuły z czasopism branżowych dotyczące hodowli konia angloarabskiego oraz jeden na temat hodowli tych koni w Antoninach.

Wnioski

Stanowiąca przykład biblioteki-portalu tematycznego Polska Cyfrowa Biblioteka Jeździecka jest miejscem, w którym zarówno miłośnicy koni, jak i naukowcy badający historię jeździectwa czy relację człowiek–koń, mogą znaleźć wiele archiwalnych i unikatowych informacji na temat hippiki i hipologii. Architektura zaprezentowanych w niej kolekcji cyfrowych jest przejrzysta i intuicyjna, odpowiadająca normom NISO. Warto zwrócić uwagę, że PCBJ jest nie tylko biblioteką cyfrową *sensu stricto*, ale także cyfrową mediateką – gdyż gromadzi w swoich zasobach materiały muzyczne, filmowe, fotograficzne. Wyniki wyszukiwania na temat stadniny koni w Janowie Podlaskim stanowią, co prawda

Anna Naplocha, *Architektura kolekcji Polskiej Cyfrowej Biblioteki Jeździeckiej...*

mniejszy procent całej kolekcji, lecz ich wartość podnosi to, że są to unikatowe materiały, pogłębiające wiedzę na temat najbardziej znanej na świecie polskiej stadniny koni.

Bibliografia

Źródła tradycyjne:

- Kolasa W.M., *Biblioteki cyfrowe na świecie – powstanie i rozwój*, [w:] *Biblioteki cyfrowe*, red. M. Janiak, M. Krakowska, M. Próchnicka, Warszawa 2012.
- Morawiec B.M., *Architekci i użytkownicy bibliotek cyfrowych. wybrane aspekty na przykładzie Małopolskiej Biblioteki Cyfrowej oraz Jagiellońskiej Biblioteki Cyfrowej*, „Debiuty Bibliologiczno-Informatologiczne” 2015, nr 3: Pamięci Profesor Wandy Pindlowej.
- Tedd L.A., Large J.A., *Digital libraries: principles and practice in a global environment*, München, K.G. Saur, 2005.

Źródła elektroniczne:

- A Framework of Guidance for Building Good Digital Collections*. Wyd. 2. Bethesda: NISO Framework Advisory Group. 2004. <http://www.niso.org/framework/framework2.pdf> oraz <http://framework.niso.org> [dostęp: 08.09.2021].
- Biblioteka Cyfrowa Centralnego Ośrodka Doskonalenia Nauczycieli <http://bc.codn.edu.pl/> [dostęp: 08.09.2021].
- BoberTeam* <https://boberteam.pl/> [dostęp: 08.09.2021].
- Dziennik Ustaw Rzeczypospolitej, dn. 5 grudnia 2017 r. Rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej z dn. 22 listopada 2017 r. w sprawie uznania za pomnik historii „Janów Podlaski- stadnina koni”* https://nid.pl/pl/Informacje_ogolne/Zabytki_w_Polsce/Pomniki_historii/2017/listopad%202017/Jan%C3%B3w%20Podlaski.pdf [dostęp: 08.09.2021].
- Fox E.A. *Digital Libraries: Topical Outline*. Blacksburg, Virginia Tech. Department of Computer Science. 2001 <http://ei.cs.vt.edu/~dlib/tut/FoxAll.pdf> [dostęp:08.09.2021].
- Gutenberg Project* <http://www.gutenberg.org/> [dostęp: 08.09.2021].
- Jak stworzyć dobre kolekcje?* Federacja Bibliotek Cyfrowych, <https://fbc.pionier.net.pl/pro/tworzyc-repozytoria-cyfrowe/tworzenie-kolekcji-cyfrowych/> [dostęp:08.09.2021].
- Janów Podlaski – stadnina koni*. Narodowy Instytut Dziedzictwa. <https://zabytek.pl/pl/obiekty/janow-podlaski-janow-podlaski-stadnina-koni> [dostęp: 08.09.2021].
- Krzyształowicz A. *Historia stadniny*. Stadnina koni Janów Podlaski. <http://www.janow.arabians.pl/pl/historia/stadnina.php> [dostęp:08.09.2021].

- Małopolska Biblioteka Cyfrowa <http://mbc.malopolska.pl/dlibra.html> [dostęp: 08.09.2021].
- Mazurek C., Parkoła T., Werla M., *Rozwój bibliotek cyfrowych w Polsce, materiały Poznańskiego Centrum Superkomputerowo-Sieciowe*, s.3 <https://lib.psn.pl/Content/173/Partnerzy%20bibliotek%20-%20PCSS.pdf> [dostęp: 08.09.2021].
- Morawiec B.M. *Biblioteki cyfrowe w Polsce*. Blog *Lustro Biblioteki* <https://lustrobiblioteki.pl/biblioteki-cyfrowe-polsce/> [dostęp: 08.09.2021].
- O Narodowym Instytucie Dziedzictwa*. Narodowy Instytut Dziedzictwa. <https://nid.pl/o-nas/> [dostęp: 08.09.2021].
- POLONA Biblioteki Narodowej, <https://polona.pl/> [dostęp: 08.09.2021].
- Polska Cyfrowa Biblioteka Jeździecka, <https://pcbj.pl/> [dostęp: 08.09.2021].
- Polska Cyfrowa Biblioteka Piosenki, <https://bibliotekapiosenki.pl/cbpp> [dostęp: 08.09.2021].
- Pride of Poland <http://prideofpoland.com/> [dostęp: 08.09.2021].
- Wells H.G., *World Brain*. Garden Giry, New York, Doubleday, Doran & Go., 1938.
https://sherlock.ischool.berkeley.edu/wells/world_brain.html [dostęp: 08.09.2021].
- Wielkopolska Biblioteka Cyfrowa, <https://www.wbc.poznan.pl/dlibra> [dostęp: 08.09.2021].
- Wirtualny Księgozbiór Federacji Bibliotek Kościelnych FIDES, <http://digital.fides.org.pl/> [dostęp: 08.09.2021].

